

Beslisnota voor het college

Datum 28 juni 2019

Openbaar

Onderwerp Aanpak organisatie Zwolse warmteketen
Versienummer 01

Portefeuillehouder H.M.M. Schuttenbeld
Informant Jan Kuik / Menno ten Heggeler
Afdeling Proces-, Programma- en Projectmanagement
Telefoon (038) 498 2416
Email J.Kuik@zwolle.nl

Financiële gevolgen

Betreft doel 6.4.1 We bevorderen dat Zwolle op termijn energieneutraal is
Begroting wijzigen Nee
Dekking ten laste van Project Geothermie 2019

Parafering

Afdelingshoofd
B. van Bregt
Portefeuillehouder
H.M.M. Schuttenbeld

Datumparaaf

Raad

- Informatienota voor de raad
- Opinionota voor de raad
- Beslisnota voor de raad
- n.v.t.

Bijlagen

1. Procesvoorstel verkenning naar samenwerking bij de Zwolse warmteketen

Ontwerp besluit

Het college besluit:

1. een verkenning naar de mogelijkheid van samenwerking bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van de Zwolse warmteketen uit te voeren conform het bij deze beslisnota gevoegde procesvoorstel

Collegebesluit d.d.:

- Conform
- Gewijzigd
- Aangehouden
- Teruggenomen

Datum 28 juni 2019

Inleiding

Begin dit jaar, op 11 maart, heeft de raad ingestemd met het Plan van Aanpak 2018-2022 voor de Zwolse energietransitie waarin is opgenomen dat de eerste duizenden Zwolse woningen voor 2025 aardgasvrij worden gemaakt. Op dezelfde dag heeft de raad ingestemd met het voortzetten van het geothermieproject in Zwolle Noord. Dit project komt daarmee in de definitiefase waarin onder andere het organisatiemodel voor de verschillende onderdelen van het project moet worden vormgegeven. Op 4 december 2018 heeft uw college ingestemd met het proces om te komen tot de Warmtegids en is de Verkenning Warmtegids vrijgegeven voor consultatie met de stad en de Zwolse raad. De Warmtegids is de Zwolse versie van de in het Klimaatakkoord (28 juni 2019) voorgeschreven transitievisie warmte waarin gemeenten het tijdspad moeten vastleggen waarop wijken van het aardgas gaan en waarin alternatieve energie infrastructuren worden voorgesteld.

De Verkenning Warmtegids gaat uit van vier systemen voor het verwarmen van de gebouwde omgeving zonder aardgas:

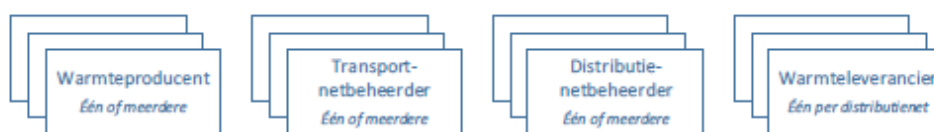
1. Warmtenetten: netwerken van warm water waarmee gebouwen worden verwarmd.
2. Elektriciteitsnetten: met behulp van bijvoorbeeld een warmtepomp of infrarood panelen worden gebouwen elektrisch verwarmd.
3. Gasnetten: via gasnetten kunnen duurzame gassen als biogas of waterstof worden vervoerd.
4. Hybride: Verwarmen met een combinatie van elektriciteit (basis) en duurzaam gas (piek) met ruimte voor innovaties.

Een warmtenet is het transport- en distributieonderdeel van wat men de warmteketen noemt. De totale warmteketen bestaat uit de functies 1) productie en opslag van warmte, 2) het transport van warmte, 3) de distributie van warmte en 4) de levering van warmte aan de afnemers.

Functies in de warmteketen

Rollen in de warmteketen

Volgens de Verkenning Warmtegids is een warmtenet, gevoed door meerdere duurzame bronnen waaronder de geothermiebron in Zwolle Noord, een kansrijk alternatief voor de warmtevoorziening voor meer dan 50% van de bestaande gebouwde omgeving in Zwolle. De Verkenning Warmtegids laat verder zien welke delen van Zwolle het meest kansrijk zijn om met de aanleg van een (open) warmtenet te beginnen. De geothermiebron in Zwolle Noord in combinatie met de leeftijd en de opbouw van de wijken Holtenbroek en Aa-landen maakt deze wijken kansrijk voor een met geothermie gevoed warmtenet. De geothermiebron in Zwolle Noord met een warmtenet in de wijken Holtenbroek en Aa-landen en levering van warmte aan woningen en andere gebouwen in deze wijken kan de eerste fase vormen van de Zwolse warmteketen.

Met de bovengenoemde besluiten van de raad en uw college zijn de eerste stappen gezet in de warmtetransitie in Zwolle. De gemeente staat nu voor de vraag hoe de Zwolse warmteketen

Datum 28 juni 2019

georganiseerd kan worden. Belangrijk daarbij is welke rol de gemeente Zwolle en andere partijen in de organisatie van de Zwolse warmteketen in moeten nemen met het oog op een betaalbare, betrouwbare en toekomstbestendige inrichting van de warmteketen. Mede gelet op de regierol die de gemeente volgens het Klimaatakkoord bij de warmtetransitie heeft, is het van belang om de organisatie van de warmteketen zodanig vorm te geven dat de gemeente sturingsmogelijkheden blijft houden bij de verdere ontwikkeling en realisatie van de verschillende onderdelen van de warmteketen.

Om te komen tot een voorstel voor de organisatie van de Zwolse warmteketen kan een verkenning plaatsvinden naar de mogelijkheid van samenwerking door stakeholders en andere partijen bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van de eerste fase van de Zwolse warmteketen. Voor deze verkenning is een procesvoorstel opgesteld dat als bijlage bij deze beslisnota is gevoegd.

Beoogd effect

Met deze beslisnota wordt beoogd een verkenning uit te voeren naar de mogelijkheid van samenwerking tussen de stakeholders en andere partijen bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van de Zwolse warmteketen. De verkenning naar de mogelijkheid van samenwerking bij de Zwolse warmteketen is het begin van het traject dat uiteindelijk moet leiden tot een toekomstbestendige en robuuste organisatie van de Zwolse warmteketen.

Argumenten

1.1. De gemeente voert regie op de warmtetransitie in Zwolle

In het Regeerakkoord 2017-2021 is opgenomen dat de aansluitplicht van gas wordt vervangen door een warmterecht. Dit brengt met zich mee dat voor iedereen een alternatief voor het verwarmen met aardgas beschikbaar moet komen. De rijksoverheid vraagt, onder andere in het Klimaatakkoord, aan gemeenten om regie te voeren op de verduurzaming van de gebouwde omgeving. De warmtetransitie maakt onderdeel uit van deze verduurzamingsopgave.

Als uitvloeisel van de regierol van de gemeente is de Verkenning Warmtegids opgesteld. De Verkenning Warmtegids laat zien dat een warmtenet, gevoed door meerdere duurzame bronnen waaronder de geothermiebron in Zwolle Noord, een kansrijk alternatief is voor de warmtevoorziening voor meer dan 50% van de bestaande gebouwde omgeving in Zwolle. Verder dient in de definitiefase van het geothermieproject in Zwolle Noord de gewenste rol van de gemeente in het project bepaald te worden en dient een organisatie-model voor de verschillende projectonderdelen (geothermiebron, warmtenet en levering van warmte) uitgewerkt te worden.

De gemeente staat nu voor de vraag hoe de Zwolse warmteketen georganiseerd kan worden. Belangrijk daarbij is welke rol de gemeente Zwolle en andere stakeholders in de organisatie van de Zwolse warmteketen in zouden moeten nemen met het oog op een betaalbare, betrouwbare en toekomstbestendige inrichting van de warmteketen. Met het initiëren van een verkenning naar de mogelijkheid van samenwerking tussen betrokken stakeholders bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van de Zwolse warmteketen geeft de gemeente invulling aan haar regierol.

1.2. Het organiseren van de warmteketen is een lokaal vraagstuk waarvoor geen duidelijke spelregels bestaan

Datum 28 juni 2019

Anders dan voor de productie, het transport en de levering van gas en elektriciteit bestaat er voor de organisatie van de warmteketen geen (wettelijk) kader. In de praktijk is dan ook sprake van een veelheid aan organisatiemodellen voor plaatselijke en regionale warmteketen en losse onderdelen van die warmteketen.

Bestaande warmtenetten zijn vaak ontstaan bij de (her)ontwikkeling van stedelijk gebied. Bij deze (her)ontwikkelingen kunnen warmtenetten vanaf het begin in de planvorming en de ontwerpen worden meegenomen. Het aanleggen van een warmtenet in een nieuw in te richten gebied en het leveren van de warmte naar de nieuw te bouwen woningen en andere gebouwen is relatief overzichtelijk. Het in het kader van de warmtetransitie aanleggen van warmtenetten in de Zwolse bestaande gebouwde omgeving met een met infrastructuur bezette ondergrond en een grote diversiteit aan bestaande woningen en andere gebouwen, vormt daarentegen een complex vraagstuk.

Gelet op het bovenstaande is het belangrijk om voor de specifiek Zwolse situatie en samen met de bij de Zwolse situatie betrokken stakeholders een verkenning uit te voeren naar de mogelijkheid van samenwerking bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van de Zwolse warmteketen en het onderzoeken van een voor de Zwolse situatie passend organisatiemodel.

1.3 Stakeholders bij de Zwolse warmteketen betrekken bij de organisatie van de keten

Het ontwikkelen en realiseren van een warmtenet en een Zwolse warmteketen vraagt om betrokkenheid van een groot aantal bij de Zwolse warmteketen betrokken stakeholders. In het bij deze beslisnota gevoegde procesvoorstel wordt een aantal van deze stakeholders genoemd. Het is van belang om de belangen van de verschillende bij de warmteketen betrokken stakeholders goed in beeld te krijgen en voor zover dat mogelijk is deze belangen te synchroniseren.

Voorafgaand aan de verkenning wordt een definitieve selectie van de (semi)publieke stakeholders gemaakt met wie de mogelijkheid van samenwerking bij de Zwolse warmteketen onderzocht wordt. Met de geselecteerde partijen wordt vervolgens onderzocht of het haalbaar is om tot samenwerking te komen bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie bij de eerste fase van de warmteketen in Aa-landen en Holtenbroek. Ook zal met de stakeholders de haalbaarheid van samenwerking bij de verdere doorontwikkeling van de Zwolse warmteketen naar andere Zwolse wijken onderzocht worden.

Mogelijke uitkomst van deze verkenning naar samenwerking is dat een alliantie kan worden gevormd van (semi)publieke stakeholders/partijen die bereid zijn een samenwerking aan te gaan en die overeenstemming hebben bereikt over de randvoorwaarden en uitgangspunten die voor de Zwolse warmteketen zullen gelden.

1.4 Een verkenning naar samenwerkingsmogelijkheden past bij het vraagstuk

Een project gericht op het ontwikkelen van een warmtenet in de bestaande gebouwde omgeving met verschillende warmtebronnen en voorzieningen voor de piekvraag naar warmte en opslag van warmte is een complexe aangelegenheid. De warmteketen wordt ontwikkeld en gerealiseerd om vervolgens decennia lang operationeel te zijn en geëxploiteerd te worden. De warmteketen zal nog lange tijd, ook na de realisatie van de eerste fase ervan, in ontwikkeling blijven. Daarnaast moet er rekening mee worden gehouden dat toekomstige innovaties en andere ontwikkelingen invloed zullen hebben op de doorontwikkeling van de warmteketen. Met de ontwikkeling en realisatie van de warmteketen zijn grote investeringen gemoeid en de rendementen in de keten zijn relatief laag. Het ontwikkelen, realiseren en exploiteren van de warmteketen heeft daarmee een volledig eigen dynamiek die niet vergelijkbaar is met reguliere

Datum 28 juni 2019

(ruimtelijke) projecten. Daarbij is het bovendien van belang dat de gemeente vanuit haar regierol bij de warmtetransitie, op korte en lange termijn, sturingsmogelijkheden houdt op de (door)ontwikkeling van de Zwolse warmteketen.

Ook heeft de ontwikkeling van de warmteketen raakvlakken met ruimtelijke ontwikkelingen in de stad waarbij het vraagstuk van de warmtetransitie zich ook aandient. Bij projecten zoals de Spoorzone, woningbouwprojecten en woningrenovatieprojecten zijn partijen betrokken die belang hebben bij het ontwikkelen de warmteketen.

De omvang en complexiteit is zodanig dat het wenselijk is om vanaf het begin van de ontwikkeling de bij verschillende stakeholders en partijen aanwezige kennis en kunde in te zetten bij de beoordeling van de haalbaarheid ervan, en bij gebleken haalbaarheid bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie ervan. Het project vraagt om samenwerkingspartners die zich voor lange tijd aan de Zwolse warmteketen willen en kunnen verbinden en die zich committeren aan de uitgangspunten en randvoorwaarden die voor de Zwolse warmteketen gaan gelden. De voorgestelde verkenning biedt een zorgvuldig proces dat passend is voor deze context.

Risico's

De risico's van de verkenning naar de mogelijkheid van samenwerking bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van de Zwolse warmteketen in financiële zin zijn beperkt. De investeringsbesluiten voor de verschillende projectonderdelen voor het geothermieproject en andere eventueel uit de warmtetransitie voortvloeiende projecten liggen verder in de tijd en zullen (afhankelijk van de uiteindelijke organisatie van de Zwolse warmteketen) niet alleen door de gemeente, maar ook door andere partijen worden gedaan.

Wel bestaat het risico dat de verkenning niet leidt tot een eenduidig en voor alle betrokken partijen gewenst resultaat. Als dit zich voordoet zal opnieuw onderzocht moeten worden hoe de organisatie van de Zwolse warmteketen vorm kan worden gegeven.

Aan het begin van de verkenning naar de haalbaarheid van geothermie in Zwolle zijn afspraken gemaakt met de provincie Overijssel en de overige samenwerkingspartners over de inzet van de subsidie, het te realiseren resultaat en het verdelen van de risico's in het geval niet aan de voorwaarden kan worden voldaan (collegebesluit 29 november 2016). Als niet tijdig wordt voldaan aan de voorwaarden van de subsidie zal de gemeente een gedeelte van dit bedrag moeten terugbetalen. Het bedrag wat voor rekening van de gemeente kan komen bedraagt maximaal € 80.000,-. Een voorwaarde bij de subsidie is dat voor het eind van 2019 een operator voor de geothermiebron geselecteerd moet zijn. Deze termijn kan nog eenmalig met een jaar worden verleng tot eind 2020. Het selecteren van de operator voor de geothermiebron heeft raakvlakken met de verkenning naar de mogelijkheid van samenwerking bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van de Zwolse warmteketen. Hierdoor kan het selecteren van de operator meer tijd kosten. Het risico bestaat dat niet aan de voorwaarden voor de subsidie voldaan kan worden. Om dit risico te beheersen is een verzoek tot verlenging van de termijn voor het selecteren van een operator voor de geothermiebron ingediend. Dit verzoek ligt op dit moment ter goedkeuring voor bij de subsidievertrekker (EIB). Ook zal er op worden gestuurd dat tijdig een operator voor de geothermiebron geselecteerd wordt.

Financiën

De kosten van de opdracht aan de adviseur die de verkenning naar de haalbaarheid van samenwerking bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van de Zwolse warmteketen gaat begeleiden

Datum 28 juni 2019

en die aan de het college en de raad advies uit moet gaan brengen over het optimale organisatiemodel voor de Zwolse warmteketen en de rol van de gemeente en andere partijen in dit organisatiemodel, bedragen naar verwachting circa € 40.000,-. Voorgesteld wordt om de kosten ten laste van het project Geothermie 2019 te brengen.

Communicatie

De raad zal na het zomerreces in een bijpraatsessie worden geïnformeerd over de verkenning naar samenwerking bij de Zwolse warmteketen. Tegelijkertijd zal de raad worden geïnformeerd over de voortgang van de Verkenning Warmtegids en de voortgang van het geothermieproject in Zwolle Noord.

Vervolg

Nadat met de geselecteerde adviseur met de (semi)publieke partijen de verkenning naar de haalbaarheid van samenwerking bij de Zwolse warmteketen heeft plaatsgevonden en er tussen deze partijen overeenstemming is over de randvoorwaarden en uitgangspunten die voor de Zwolse warmteketen zullen gelden, worden de uitkomst van de verkenning en de genoemde randvoorwaarden en uitgangspunten ter voorgelegd aan het college en de raad.

Vervolgens zal over het selecteren en betrekken van marktpartijen bij de alliantie van partijen die de haalbaarheid van samenwerking bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van de Zwolse warmteketen verder gaat onderzoeken ook besluitvorming door het college en eventueel de raad plaatsvinden.

De verkenning naar de haalbaarheid van samenwerking bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van de Zwolse warmteketen dient uiteindelijk te resulteren in een door de adviseur aan het college en de raad uit te brengen advies over het optimale organisatiemodel voor de Zwolse warmteketen en de rol van de gemeente en andere partijen in dit organisatiemodel. In het advies wordt ook aandacht besteed aan de verdeling van taken, zeggenschap, investeringen, risico's en rendementen over de in het organisatiemodel betrokken partijen.

Aan de hand van dit advies en onder andere de geoptimaliseerde businesscase en ontwerpen voor de warmteketen zal besluitvorming door college en de raad over het organiseren van de Zwolse warmteketen worden voorbereid en in procedure worden gebracht.

Planning op hoofdlijnen

De planning op hoofdlijnen ziet er als volgt uit:

- Selecteren adviseur (Q3 2019)
- Selecteren (semi)publieke stakeholders en start verkenning (Q3/Q4 2019)
- Besluit over uitkomst (1^e deel) verkenning en uitgangspunten en randvoorwaarden (Q4 2019)
- Besluit over eventueel selecteren marktpartijen voor deelname aan alliantie van partijen (Q1 2020)
- Start nadere verkenning met alliantie van partijen (Q1 2020)
- Besluit over het eindadvies van de adviseur (Q2 2020)

Openbaarheid

Deze beslisnota is openbaar.